

วันเวลาที่เป็นทางมาของกำไร

พระเทพสิงหนราจารย์

R17007

งบบุลจะมีกำไร ก็ต้องค่อยสะสมไปตามเวลา

ที่ว่ามานี้ก็เป็นการพูด เพื่อให้พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องกาลเวลาที่ผ่านไป ที่เราก้าวเข้าสู่ปีใหม่ เหมือนกับว่ามาทำงบบุล เป็นการงบบุลชีวิต และงบบุลสังคม

งบบุลนั้นจะทำได้ ก็จะต้องมีการสำรวจรายได้ รายจ่าย ให้รู้กำไรและขาดทุน ไม่ว่าจะเป็นอย่างชีวิตก็ตามหรือสังคมก็ตาม

ถ้าเราสะสมให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้นมาได้ตลอดเวลาอย่างนี้ จนกระทั่งถึงปีหน้า เราก็พูดได้อย่างเต็มปากว่าเราได้กำไร

แต่การที่จะได้กำไรอย่างนี้ ก็ต้องอาศัยทำไปเรื่อย ๆ ทีละเล็กทีละน้อย โดยแบ่งซอยเวลาลงมา จากปีก็ต้องมาดูเป็นรายเดือน จากรายเดือนก็ต้องมาดูเป็นรายสัปดาห์ ย่อยละเอียดลงไปจนกระทั่งเป็นรายวัน รายชั่วโมง รายนาที่ ว่าเราได้อะไรบ้าง ซึ่งทั้งหมดนี้ก็อยู่ที่การรู้จักใช้เวลา

ผู้ที่สามารถใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ก็คือ ผู้รู้จักสะสมความเจริญเพิ่มพูนขึ้นได้ จนกระทั่งงบบุลนั้น เป็นงบบุลที่แสดงถึงฐานะที่มีกำไร ทั้งนี้เราจะต้องใช้เวลาที่ผ่านไปอย่างน้อยในแต่ละวัน ให้ได้ประโยชน์ให้ได้กำไร

ฉะนั้น ตัวเราเองที่จะต้องสำรวจ แม้แต่ในแต่ละวันว่า วันหนึ่ง ๆ เราได้หรือเราเสีย ไม่ต้องไปรอสำรวจถึงปี

ในทางพระศาสนา ท่านบอกอยู่เสมอว่า ให้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท

การที่ต้องดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทนั้น เพราะอะไร ก็เพราะสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลง เพราะสิ่งทั้งหลายมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจึงต้องไม่ประมาท เพราะว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงไปอย่างโน้นอย่างนี้ เราจะนอนใจนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้ จะต้องต้อนรับความเปลี่ยนแปลงด้วยปัญญา

ท่านบอกว่าสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป แต่มันไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเลื่อนลอย นี่เป็นข้อสำคัญ คือหลักความเปลี่ยนนั้น ไม่ได้บอกว่า สิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไปลอย ๆ

ตัวหลักนี้เองก็ไม่ได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวลอย ๆ กล่าวคือ หลักความเปลี่ยนแปลงจะต้องไปสัมพันธ์กับหลักของความเป็นไปตามเหตุปัจจัย พอมันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ก็เป็นเรื่องที่โยงมาถึงการกระทำของเราว่า จะต้องมีการใช้ปัญญา คือการที่เราจะต้องสืบสาวค้นคว้าหาเหตุปัจจัยเพื่อว่า เมื่อเรารู้เหตุปัจจัยแล้ว เราจะได้แก้ไขป้องกัน และสร้างเสริมได้ถูกต้อง

การเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมเราไม่ต้องการ เมื่อเรารู้เหตุปัจจัยของความเสื่อม เราก็สามารถแก้ไขป้องกันความเสื่อมนั้นได้

ถ้าความเปลี่ยนแปลงใด เป็นความเจริญที่ต้องการ เราก็สืบหาว่าอะไรเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความเจริญนั้น เมื่อรู้แล้วทำเหตุปัจจัยนั้น เราก็จะเกิดความเจริญที่ต้องการ

ฉะนั้นหลักการเปลี่ยนแปลงนี้ อย่าให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นหลักที่ลอย ๆ

จะกำไรแค่ไหน ก็อยู่ที่รู้จักใช้อินิจจังหรือไม่

คนจำนวนมากใช้หลักอนิจจังหรือความเปลี่ยนแปลงนี้ในทางที่ไม่สมบูรณ์ คือมองแค่ว่าสิ่งทั้งหลายต้องเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมันเปลี่ยนแปลงไป ก็ได้แต่ปลงว่าสิ่งทั้งหลายก็เป็นอย่างนี้เอง เราต้องรู้เท่าทันว่า สังขารทั้งหลายเกิดขึ้นแล้ว ก็แตกสลายไปเป็นธรรมดา เมื่อรู้เท่าทันแล้วก็วางใจสบายก็จบ คือสบายใจว่า เออ มันเป็นไปตามธรรมดาของมัน ที่จะต้องเสื่อมสลายก็จบเท่านั้น

อย่างนี้ท่านว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากหลักอนิจจังได้ครั้งเดียว อีกครั้งหนึ่งเป็นโทษจากการไม่โยกหลักนี้ไปหาหลักของความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

กฎไตรลักษณ์ที่มีหลักของการเปลี่ยนแปลงนี้ จะต้องโยงไปหาหลักฐาน **อิทัปปัจจยตา** หรือ **ปฏิจจสมุปบาท** สองกฎนี้สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ปฏิจจสมุปบาท คือกฎแห่งความเป็นเหตุปัจจัย สิ่งทั้งหลายที่ปรากฏรูปร่างออกมาเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยง เป็นต้นนั้น เพราะว่ามันเป็นไปเหตุปัจจัย คือเป็นไปตาม กฎอิทัปปัจจยตา ซึ่งมีสาระว่า เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนั้นจึงเกิด เมื่อสิ่งนั้นดับไป สิ่งนี้ดับไป อันนี้เป็นหลักที่สำคัญมาก

ฉะนั้น ไตรลักษณ์ จะต้องโยงไปหาปัจจุสมุปบาท ถ้าเราเห็นหลักปัจจุสมุปบาท ก็ถึงตัวหลักที่แท้จริง ไตรลักษณ์นั้น เป็นเพียงลักษณะ เท่านั้น คือ เป็นอาการปรากฏ ที่แท้จริง คือ ปัจจุสมุปบาท คือกฎของความเป็นเหตุปัจจัย เราจะต้องจับเหตุปัจจัยได้ แล้วการรู้เหตุปัจจัยนี้แหละ จะเป็นตัวนำไปสู่การที่จะต้องปฏิบัติได้ถูกต้อง

เพียงแต่เห็นสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป แล้วปลงว่ามันเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมดา สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นตั้งอยู่ แล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา วางใจสบาย ก็เป็นเพียงรู้เท่าทันในขั้นหนึ่ง แต่จะต้องรู้ต่อไปอีกว่าที่มันเป็นเป็นอย่างนี้ ก็เพราะมันเป็นตามเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นตอนสำคัญที่จะโยงต่อไปสู่ภาคปฏิบัติ นั่นคือ สืบสาวหาเหตุปัจจัย รู้เหตุปัจจัยของความเสื่อมและความเจริญ แล้วก็มาถึงภาคปฏิบัติ คือการที่จะทำตามเหตุปัจจัย แก้ไขที่เหตุปัจจัย และสร้างเสริมเหตุปัจจัย

หมายความว่า แก้เหตุปัจจัยที่จะทำให้เสื่อม และสร้างเสริมเหตุปัจจัยที่จะทำให้เจริญออกงาม เป็นภาคปฏิบัติ และนี่แหละ คือหลักความไม่ประมาท

เพราะฉะนั้น ความไม่ประมาท ก็เกิดจากการที่เข้าใจรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงโยงอยู่ด้วยกันกับความเป็นไปตามเหตุปัจจัย แล้วอาศัยกาลเวลา กาลเวลาก็เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงนี้เอง แต่ดูเหมือนว่า กาลเวลานั้นรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้อยู่

ทุกขณะแห่งเวลา คือโอกาสก้าวหน้าของชีวิต

เมื่อกาลเวลานี้สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลง กาลเวลาที่ผ่านไป เป็นไปพร้อม
กับความเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นเมื่อเราเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง เราก็ต้อง
เห็นความสำคัญของกาลเวลาด้วย กาลเวลาที่ผ่านไปแต่ละขณะจึงสำคัญมาก
พระพุทธเจ้าถึงกับตรัสว่า

ขณ โว มา อปจจคา เวลาแต่ละขณะอย่าให้ล่วงผ่านท่านไปเปล่า

คำว่า **อย่าให้ล่วงผ่านท่านไปเปล่า** นี้สำคัญมาก จำนวนของท่านว่า
ขณะอย่าได้ล่วงท่านไปเสีย หมายความว่า จะต้องหมั่นถามตัวเองว่า ขณะแต่ละ
ขณะนี้ เราได้ใช้ประโยชน์มันหรือเปล่า มันผ่านไปอย่างมีค่า หรือผ่านไปอย่างไร
เปล่าประโยชน์หรือไม่

การเห็นความสำคัญของกาลเวลานี้ จะเห็นได้ในคำพิจารณาตัวเองของ
พระพุทธเจ้าทรงสอนพระให้พิจารณาเป็นประจำ ท่านเรียกว่าหลัก **อภิณหปัจจ
เวกขณะ ๑๐ ประการ** ตามหลักนี้ พระภิกษุจะต้องพิจารณาตนเองอยู่เรื่อยๆ
เป็นประจำสม่ำเสมอ ๑๐ ข้อ

ในบรรดา ๑๐ ข้อนั้น มีข้อหนึ่งบอกว่า

กถมฺ ภูตสฺส เม รตฺติณฺ ทิวา วิติ ปตฺนติ

บรรพชิต คือพระภิกษุพึงพิจารณาเรื่อยๆ ว่า

วันคืนล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่

นี่เป็นคำเตือนที่สำคัญมาก พอพิจารณาขึ้นมาอย่างนี้ สติก็มาทันทีเลยว่า
เวลาล่วงไป วันคืนล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่

พอพูดแค่นี้แหละก็ได้สติ พิจารณาตัวเองว่า เรากำลังทำอะไรอยู่ หรือเปล่า
เวลาให้เลื่อนลอยไป

ถ้าปล่อยเวลาล่วงไป ไม่ได้ทำอะไรก็จะได้เร่งทำ

หลักนี้ สมรวาสนาก็ใช้ได้เช่นเดียวกัน ถ้าพิจารณาทุกวัน ชีวิตจะเจริญงอกงาม
พัฒนาแน่นอน เพราะเมื่อพิจารณาว่าวันคือล่วงไป **บัดนี้เราทำอะไรอยู่** ก็ทำ
ให้มีการสำรวจตรวจสอบปัจจุบันของตนเองทันที

คำเตือนสติอีกข้อหนึ่ง ที่น่าจะมาด้วยกัน ก็คือ คาถาภาษิตว่า

**อโมหํ ทิวสํ กยิรา อปฺเปน พหุเกนวา
เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า จะมากหรือน้อยก็ต้องให้ได้
อะไรบ้าง**

นี่คือ การรู้จักใช้เวลา ถ้าได้แค่นี้แต่ละวันแล้ว กว่าจะถึงปีงบดุลชีวิตนี้จะต้อง
ได้กำไร ขอให้ทำอย่างนี้ทุกวัน

เป็นอันว่าคราวนี้ขอเสนอแค่สองข้อ คือ

ข้อที่หนึ่ง เตือนสติของตนเองให้พึงพิจารณาเนือง ๆ ว่า วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้ เราทำอะไรรออยู่

ข้อที่สอง บอกตัวเองต่อไปว่า เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า จะมากหรือน้อยก็ต้องให้ได้อะไรบ้าง

เพียง ๒ ข้อก็เพียงพอ ถ้าพิจารณาทุก ๆ วัน ชีวิตก็จะเจริญก้าวหน้า ถ้าไรก็จะตามมา ถ้าเอามากข้อกว่านั้น ก็ยากขึ้นไปหน่อย คือถึงขั้นที่ว่า

ขณ โว มา อปจจคา เวลาแต่ละขณะ อย่าให้ล่วงผ่านท่านไปเปล่า

ข้อนี้หมายความว่า แม้แต่เวลา แต่ละขณะ ๆ ก็อย่าปล่อยให้ผ่านไป ต้องจับเวลาแต่ละขณะไว้ให้ได้ประโยชน์

ถ้าทำอย่างนี้ ก็เรียกว่าใช้เวลาเป็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินชีวิตของ เพราะว่าเวลามันกลืนกินชีวิตเรา พระท่านว่า

กาลอ ฆสติ ภูตานิ สพฺพา เนว สหตุตฺตา เวลากลิ่นสรพสัตว์พร้อมกันไปกับกินตัวของมันเอง

ที่ว่ากาลเวลากลิ่นกินตัวมันเองนั้น เป็นการพูดแบบภาพพจน์ ที่จริงเวลามันไม่กินอะไร แต่พูดเป็นภาพพจน์ว่ามันกิน

กาลเวลาผ่านไป มันก็กลืนกินสรรพสัตว์ไปด้วย เมื่อมันกลืนกินเรา เพื่อให้ประโยชน์คุ้มกัน เราก็กลืนกินมันบ้าง

นี่แหละคือการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ หรือ **รู้จักบริโภคเวลา** การใช้เวลาก็คือการบริโภคเวลา เพราะฉะนั้น เมื่อรู้จักใช้เวลาก็คือ **รู้จักบริโภคเวลา**